

למקדש.

יותר מכדי אכילת פרס פטור.

או דלמא רבי מאיר לקולא קאמר. דהיינו, שרבי מאיר מודה לרבנן שהשיעור הוא בכדי אכילת פרס. אלא שהוא מקל יותר מהם. והכי קתני: "כאילו אוכל קליות", כלומר, והוא דלא אפסיק ביני וביני אלא אכלן בבת אחת כדרך קליות, שאוכלין זו סמוך לזו, אז השיעור הוא בכדי אכילת פרס. אבל אי פסיק ביני וביני באמצע האכילה הרי אף על גב דמתחלה ועד סוף לא שהה אלא בכדי אכילת פרס — פטור.

ואמר ליה רבנן: אפילו בהפסיק, כיון דמתחלה ועד סוף, בכדי אכילת פרס הוא, הרי הוא חייב.

תא שמע לפשוט האיבעיא: תנן במתניתין: וחכמים אומרים: עד שישהא מתחלה ועד סוף בכדי אכילת פרס.

אי אמרת בשלמא דרבי מאיר לחומרא, יג-א דמחייב ביותר מכדי אכילת פרס, היינו דקתני בדברי חכמים, "עד שישהא", דמשמע

רבי אלעזר אומר: לענין חיוב על כניסה למקדש אחר שתית רביעית יין, אם הפסיק בה, שלא שתה את הרביעית בבת אחת, או אם נתן לתוכו של היין מים כל שהוא — פטור כשנכנס למקדש לאחר שתיה זו.

גמרא:

איבעיא להו: רבי מאיר לחומרא קאמר שהוא מחמיר יותר מרבנן או לקולא קאמר שהוא מקל מהם?

והכי איבעי להו: האם לחומרא קאמר רבי מאיר? והכי קתני: כאילו אוכל קליות, ששיעור זמן השהיה הוא כדי אכילת הכזית בחתיכות קטנות, דאפילו כוליה יומא, שאפילו אם הזמן הזה נמשך כל היום, ואף על גב דמתחלה ועד סוף שהה יותר מכדי אכילת פרס, כיון דמשכיה אכילתיה, דהיינו שלא שהה יותר משיעור אכילת קליות — מחייב! (19) ואמר ליה רבנן: דעד שישהא רק בכדי אכילת פרס הוא דחייב, אבל שהה

העיר על זה, שהצורך בשתיה תוך כדי אכילת פרס נאמר רק בשתית אדם אחד, ולא בשתית כמה אנשים. ובעיקר מחלוקתם, עיין זבחים [לא ב] ובשפת אמת שם.

19. רש"י מבאר, שאפילו הפסיק וחזר ואכל, כל שלא שהה במשך אכילתו יותר מכדי אכילת קליות, חייב. ורבינו עובדיה מברטנורה הוסיף, שלדעת רבי מאיר, אם כשאכל הכזית, לא הפסיק באכילתו, אף על פי שנמשכה אכילתו יותר משיעור אכילת קליות [של אדם בינוני], הרי הוא חייב. ועיין ברש"ש.

אינו מטמא אלא בשעת אכילתו ובליעתו בכית הבליעה], לכן צריך לימוד מיוחד לומר, שאי אפשר לצרף את אכילת כזית הנבלה אלא אם היתה אכילת הכזית כולה בתוך כדי אכילת פרס. ומוכח, שמצד הסברא הפשוטה היינו אומרים שאפשר לצרף הרבה אכילות יחד אפילו לזמן מרובה, וההלכה של "כזית בכדי אכילת פרס" באה להגביל הצירוף לכדי אכילת פרס, וסיים, שקושיא זו הונחה על שולחנם של גדולי ישראל. המשנה ברורה [רעא עג] כתב, שכאשר שותים כמה אנשים מכוס של קידוש, צריך שישתו כולם בתוך כדי אכילת פרס, כדי שתצטרף שתית כולם יחד. ובאפיקי ים [ב ב]

שלעולם אינו חייב בשהיה של יותר מאכילת פרס, כדברי רבי מאיר, אלא עד דשהי דיליה, ששהייתו תהא רק בכדי אכילת פרס.

אלא אי אמרת דרבי מאיר לקולא, אם כן, "וחכמים אומרים אם שהה" — מיבעי ליה למימר. דליהוי משמע שבאו לומר שאפילו אם הפסיק באמצע האכילה הרי זה מצטרף באם שהה רק בכדי אכילת פרס, ולא כדברי רבי מאיר המקיל שאינו מצטרף בהפסיק.

אלא, לאו, שמע מינה: רבי מאיר לחומרא.

ומסקינן: שמע מינה!

אמר רבנאי אמר שמואל: בחלבים ובנבילה אין מצטרפים שני חצאי זיתים לחיוב מלקות עד שישהא מתחלה ועד סוף לא יותר מבכדי אכילת פרס. אבל לגבי פסול הגוף, על ידי אכילת חצי פרס של אוכלין טמאין, או רביעית של משקין טמאין — אפילו אכל או שתה מהם כל היום כולו הרי הם מצטרפים בכדי אכילת פרס לפסול את גופו של האדם האוכלן או שותן, שיהיה אסור אותו אדם לאכול בתרומה

ומבארינן: מאי קאמר שמואל? שהרי ביחס לפסול הגוף הוא אמר שני דברים סותרים, לפי ש"כל היום כולו" הרי זה יותר מכדי אכילת פרס?

אמר רב פפא: הכי קאמר: אפילו אוכל את חצי הפרס [כשני ביצים] של מאכל טמא או שתה את הרביעית כל היום כולו — נפסל

גופו מן התרומה. והוא שאכל [או שתה] כל כזית ממנו בכדי אכילת פרס, שלא שהה באכילת הכזית יותר מזה. אבל בין כזית לכזית, אפילו שהה כל היום, מצטרף הכל לכדי חצי פרס.

מיתיבי: תניא: כל האוכלין הטמאין מצטרפין לפסול את הגויה [הגוף] מאכילת תרומה, כאשר אכל מכולם יחד בכחצי פרס, ובזמן של כדי אכילת פרס [גירסת רש"ש].

ודייקנין: מאי לאו, דאכליה לכל חצי הפרס בכדי אכילת פרס! וקשיא לשמואל דאמר שאינו צריך אלא לאכול כל כזית ממנו בכדי אכילת פרס?

ומתרצינן: לא! אלא איירי דאכל כל כזית כזית מהחצי פרס בכדי אכילת פרס.

מיתיבי: תניא:

א. כל האוכלין הטמאין מצטרפין לפסול הגויה כשאכל מהם בכחצי פרס בכדי אכילת פרס.

כיצד? אבל והפסיק, וחזר ואכל, אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין. יותר מכאן, אין מצטרפין⁽²⁰⁾.

ב. לא התירו לאדם האוכל פחות מכשיעור אוכלין טמאין [שאינו טמא] לירד ולטבול! ולקמן מפרש הטעם.

הטומאה. אך גזרו חכמים על אדם שאוכל מאכל טמא בשיעור חצי פרס, שיפסל לאכילת תרומה, ובתנאי שיאכל את שיעור המאכל הטמא במשך

20. אדם אינו מקבל טומאה מאוכל, כיון שלעולם לא תהיה דרגת הטומאה של אוכל יותר מ"ראשון לטומאה", ואדם אינו נטמא אלא מאב

הגויה. כששתה מכולם יחד ברביעית בכדי אכילת פרס, כלומר שלא שהה יותר מכדי אכילת פרס⁽²³⁾.

כיצד? שתה, וחזר ושתה, אם יש מתחלת שתייה ראשונה ועד סוף שתייה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין. יותר מכאן אין מצטרפין.

ו. התירו לה לאשה מינקת שנטמאה על ידי מזג, שנגעה בטמא מת להניק את בנה, ובנה נשאר טהור.

עד כאן לשון הברייתא. ולקמן מבארת

ג. ירד וטבל לאחר אכילה פחות מכשיעור, ועלה, והשלימו⁽²¹⁾, שאכל עוד [אוכלים טמאים בכדי אכילת פרס] והשלים השיעור — מצטרף מה שאכל באכילה האחרונה לפוסלו מן התרומה, לפי שהטבילה בהיותו טהור לא הועילה כלום לטהרו מאכילת האוכל הטמא בפחות מהשיעור⁽²²⁾.

ד. התירו לה לעוברת, אשה מעוברת, לאכול אוכלין טמאין פחות מכשיעור, ולאכול אח"כ תרומה [שזה אסור בכל אדם. תוד"ה התירן] — מפני הפכנה.

ה. כל המשקין הטמאין מצטרפין לפסול את

ביום הכפורים.

22. כתב החזו"א [טהרות א ב], שזהו דוקא כשאכל פחות מחצי פרס קודם טבילתו, ולאחר טבילתו השלים אכילתו עד חצי פרס, שבזה לא הועילה הטבילה כלום, וכמו שביארה הגמרא לקמן, ש"אין טבילה אלא באחרונה". אבל אם אכל קודם הטבילה יותר מחצי פרס, ואחר הטבילה אכל עד שהשלים לשיעור חצי פרס נוסף [כלומר, שבתחילה אכל שלש רבעי פרס, ואחר כך אכל עוד רבע פרס], לא נאמר שיצטרף הרבע פרס שאכל באחרונה, עם הרבע פרס [שמלבד החצי פרס] שאכל קודם הטבילה. אלא, מאחר שירדה לו טומאה על ידי אכילתו בראשונה, אם כן, הטבילה מטהרתו לגמרי מכל האכילה כולה.

23. דעת הרמב"ם [תרומו' י ג] היא, ששיעור צירוף משקין של איסור כדי לחייבו, אינו באכילת פרס, אלא בכדי שתייה רביעית. והר"ן בימא [ג א] הקשה ממה שלמדנו כאן, שצירוף משקים טמאים הוא באכילת פרס. והמגיד משנה [שביתת עשור ב ד] כתב ליישב,

זמן של אכילת פרס. ובמסכת יומא [פ ב] מקשה הגמרא, איך יתכן ששיעור הצירוף של אוכלים טמאים, שהוא חצי פרס, יהיה בכדי אכילת פרס? והרי שיעור זה של כדי אכילת פרס נאמר במשנתנו לענין צירוף כזית, והיה מן הראוי שחצי פרס [שהוא שתי ביצים לרש"י, או ביצה ומחצה להרמב"ם] יהיה שיעור צירופו ביותר מזמן זה. ותירץ רב פפא, מאחר ו"טומאת הגויה", כלומר, טומאה זו שאדם נטמא על ידי אכילת אוכלים טמאים, אינה מן התורה, לכן הקילו בה.

21. החתם סופר [ו טז] כתב להוכיח מכאן, ששיעור אכילת פרס הוא לפחות 9 דקות. שהרי למדנו בשבת [לה] ששיעור טבילה וסיפוג הוא כחצי מיל, ושיעור מיל הוא 18 דקות. ואם כן, חצי מיל [שהוא שיעור טבילה] הוא 9 דקות. וכיון שמבואר כאן שאפשר לאדם לאכול, ולטבול, ולשוב ולאכול עוד בתוך כדי אכילת פרס, אם כן, בהכרח שאינו פחות מ- 9 דקות. ועיין חזו"א [או"ח לט יח] מה שכתב בזה, ואף על פי שלקולא לא סמך על דברי החת"ס, מכל מקום, חשש לדבריו לחומרא באכילת חולה

הגמרא כל דברי הברייתא.

ומסקינן לקושיא: קתני מיהת: אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד סוף אכילה אחרונה בכדי אכילת פרס, מצטרף. יותר מכאן אין מצטרף. תיובתא דרבנאי, דהכא קתני להדיא שכל האכילה צריכה להיות בכדי אכילת פרס ולא רק כל כזית וכזית — תיובתא!

אמר מר: לא התירו לו לאוכל פחות מכשיעור לירד ולטבול.

והוינן בה: מאי קאמר? מה איכפת לן שיטבול.

ומתריצין: אמר רב יהודה: הכי קאמר: אכל פחות מכשיעור לא התירו לו לירד ולטבול, משום שאם ירד וטבל ועלה והשלימו, מצטרף לפוסלו מהתרומה, לפי שהטבילה לא הועילה כלום. ואם נתיר לו לטבול אתי למימר: אהני לי טבילה קמייתא, ונטהרתי מאכילה הראשונה. ושוב לא תצטרף האכילה השניה, ומותר לי לאכול בתרומה. והוא אין יודע שאין טבילה מועילה אלא באחרונה לאחר שירדה לה עליו הטומאה ולא קודם לכן.

קתני בברייתא: התירו לה לעוברת לאכול פחות מכשיעור אוכלין טמאים מפני הפכחה(24).

בהנאת גרונו, שהרי אין זה מאכלות אסורות, אלא מאחר ושתה שיעור רביעית בתוך זמן שהוא ראוי לצרף, הרי הוא שתוי יין ואסור ליכנס למקדש.

ובעיקר השיעור דכדי שתית רביעית, כתב המשנה ברורה [רי שעה"צ יא], שהוא כדי לשתות הרביעית ולהפסיק בה פעם אחת באמצע השתיה, וטעמו, שהרי מבואר בשו"ע [או"ח קע ח], שממדת דרך ארץ הוא, להפסיק פעם אחת באמצע שתיתו, ועיי"ש.

24. התוס' מבארים, שבאמת אין איסור כלל לאכול אוכלים טמאים, אם אינו אוכל אחר כך תרומה, וההיתר שהתירו לעוברת הוא לאכול תרומה אחר האוכלים טמאים.

אולם רש"י בחולין [לה א] נקט בפשיטות שיש איסור בכל ענין. וכן התוס' שם [ב ב ד"ה טמא] נסתפקו בדבר, עיי"ש שהביאו דרשת חז"ל, "והתקדשתם", אזהרה לבני ישראל שיאכלו חוליהם בטהרה. [וכן מבואר מדברי התוס' בסוגיין [ד"ה מפני], שכתבו, שבאכילת

שבטומאת גויה, מאחר שהיא מדבריהם, החמירו שיצטרף בשיעור גדול כזה, ועיי"ש בלחם משנה.

ובתוספת יוה"כ שם כתב, שעדיין לא תתישב קושייתו השניה של הר"ן, ממה שלמדנו במשנתנו לענין איסור דשתויי יין, ששיעור הצירוף הוא באכילת פרס, אף על פי שהוא איסור תורה, ואף על פי שאנו פוסקים כרבי אלעזר, שאם הפסיק ביניהם אינו חייב, זהו דוקא באיסור דשתויי יין, וכמו שנדרש לקמן בגמרא מפסוק, שהחיוב הוא על יין דרך שכרותו. אבל לא נחלק על תנא קמא בשיעור זמן לענין צירוף. והר"י קורקוס [תרומות] יישב, שדוקא לענין מאכלות אסורות שהוא דבר התלוי בהנאת גרונו, בזה אנו אומרים שאין מצטרף אלא בכדי שתית רביעית. אבל בדין דטומאת גויה שאינו תלוי כלל בהנאתו, מצטרף באכילת פרס.

והמגן אברהם [רי א] כתב, שדין ברכת הנהנין שוה גם כן לשאר מאכלות אסורות. ולפי דברי הר"י קורקוס יש ליישב גם קושיית הר"ן משתויי יין, שגם שם אין האיסור תלוי

ותמהינן: אי מפני הסכנה, אם כן אפילו טובא נמי תיכול?!²⁵

קתני: התירו לה למגע טמא מת להניק את בנה ובנה טהור.

והוינן בה: אמאי בנה טהור?

בשלמא הא דלא נטמא הבן במגעה של אמו, ניחא, כי האם היא רק ראשון לטומאה [שנגעה בטמא מת שהוא אב הטומאה], וראשון אינו מטמא אדם וכלים. אבל הא קשיא: כיון דינק הבן מחלבה של אמו, והחלב טמא מחמת נגיעתו באם, אם כן איטמי ליה הבן מהחלב, כדין האוכל חצי פרס אוכלין טמאין שנפסל מדרבנן לתרומה [והאי חלב חשיב אוכל ולא משקה כמבואר לקמן]⁽²⁶⁾.

ומתריצין: אמר רב פפא: הכי קתני: התירו לה לעוברת לאכול פחות מכשיעור אוכלין טמאין ולאכול אח"כ תרומה [כשאיין לה אוכל אחר מלבד תרומה, תו], ואפילו טובא הרבה פעמים, כל פעם פחות מכשיעור [בהבדל של כדי אכילת פרס] מפני הסכנה. ואשמעינן שאעפ"י שהיא מסוכנת, בכל זאת לא תאכל שיעור שלם בבת אחת אם זה מספיק לה, כדקיימא לן מאכילין אותו הקל הקל. [ועיין באביעזרי חמישאה פרק ב מהלכות שבת הלכה ב]⁽²⁵⁾.

והרמב"ן [יומא פב] הוכיח מסוגיין, שכאשר מאכילים לחולה שיש בו סכנה, דבר האסור, נותנים לו פחות פחות מכשיעור. אולם האור שמח [מאכ"א יד יד] כתב לדחות הראיה מסוגיין, שמאחר והשיעור של אוכלים טמאים הוא חצי פרס, אם כן, כשנותנים לה פחות משיעור זה, עדיין יש בזה שיעור מאכל חשוב. אבל בשאר מאכלות אסורות, שהשיעור הוא כזית, יתכן שניתן לו שיעור שלם יחד, שהרי מסוכן הוא, ונצרך הוא לאכול כדי להחיות את נפשו.

ומדברי הרמב"ם [אבוה"ט ח ג] נראה שהוא מפרש בדברי רב פפא, שהברייתא נשנית בדרך "לא זו אף זו". כלומר, שהתירו לה פחות מכשיעור, ואם היא נצרכת לשיעור שלם, אף זה התירו לה. אולם מלשונו שכתב "ואינה צריכה טבילה, אלא הרי היא טהורה" למדנו חידוש נוסף, שלא גזרו עליה טומאה כלל באכילה זו, ועיין אור שמח, שפירש כן בדברי הרמב"ם.

26. עיקר דין זה, שחלב אשה טמאה, הרי הוא טמא, למדנו במסכת טבול יום [ב א], "ושאר כל

פחות מכשיעור אוכל טמא, יש איסור דחצי שיעור כמו בכל האיסורין, הרי שהאיסור הוא בעצם אכילתם, ועדיין יש חידוש בדבריהם, שבפשוטו היינו מפרשים, שגדר האיסור הוא במה שנטמא את עצמו. ואם כן, אין איסור זה שייך כלל כשאוכל פחות מכשיעור, שהרי אינו נטמא בכך, ומדבריהם נראה, שהאיסור הוא עצם פעולת האכילה דאוכלים טמאים]. והאריך בזה המשנה למלך [טו"א טז י].

ורבינו גרשום מפרש, שהנידון בברייתא כאן הוא לענין יום הכפורים, שעוברת שהריחה מאכילים אותה ביום הכפורים, כמו שלמדנו ביומא [פב].

25. לפי פשוטו הכונה היא, שמאכילים לה חצי פרס אוכלים טמאים, אלא שנותנים לה בפחות פחות מכשיעור, עד שעל ידי הכל נשלם השיעור דחצי פרס. ואף על פי שגם באופן זה יש איסור מדרבנן, שגזרו שלא לעשות כן כדי להרחיק את האדם מן העבירה, שלא יבוא לאכול שיעור שלם בבת אחת, מכל מקום, כאן התירו משום סכנה.

אי אפשר שלא יזל ממנו על פי הדרד אפילו טיפה אחת מהחלב.

ועוד, שהרי **מקום החלב** — **מעייין הוא** נחשב! שאם לאשה יש דין זבה הרי החלב היוצא מדדיה מטמא כדין מעיינות הזב (כגון הרוק ומי רגליו) שמטמאין כזב עצמו, וכיון שיש עליו תורת "מעייין", ודאי משקה הוא ולא אוכל [ואפילו החלב שבפי התינוק], ואם כן הוא אינו צריך הכשר לקבלת טומאה [עפ"י שיטמ"ק אות כ"ד].

דתנן: חלב אשה [טהורה] — **מטמא**, מכשיר לקבלת טומאה [עפ"י רש"י שבת קמג, ב ד"ה והתנן], **בין שיצא החלב לרצון בין שיצא שלא לרצון**.

ומבארין: **"שלא לרצון"** — **מאי היא? דלא ניחא ליה!** שהתינוק לא רצה לינוק. וקתני **דמטמא!** שאע"פ שכל המשקין אינם מכשירים אלא אם כן תחילת הווייתן היתה לרצון [כגון גשמים שהאדם רצה בירידתם], מכל מקום, חלב האשה מכשיר גם שלא לרצון. ועל כרחך, משום שהוא נחשב מעייין, וכל שיש עליו תורת מעייין עדיף משאר משקין, שמכשיר אפילו שלא לרצון [תוספות ישנים] (28).

וכי תימא לא איתכשר, שלא הוכשר החלב לקבל טומאה, היות שחלב אם שיונק התינוק נחשב כאוכל לפי שהוא מאכל התינוק [רבינו גרשום, ועייין רש"י], ודינו ככל אוכל שאינו מקבל טומאה עד שיוכשר לקבלת טומאה ע"י נתינת מים או שאר משקה עליו. וכיון שהחלב לא הוכשר ואינו טמא לכן התינוק היונק אותו טהור.

אי אפשר לומר כן. **דהא איתכשר החלב בטיפה המלוכלכת שעל פי הדרד!** כלומר, אותה טיפת חלב שפי הדרד מלוכלך בה דינה כמשקה, שהרי אותה הטיפה אינה עומדת למאכל התינוק. ולכן היא מכשירה את כל החלב היוצא מהדרד ע"י נגיעתה בו, ולאחר מכן נטמא החלב שיונק התינוק [הנחשב אוכל] מן האם. ואם כן למה לא ייטמא התינוק כדין אדם האוכל מאכל טמא? (27)

ומתריצין: **אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח:** הכא במאי עסקינן: כגון **שינוק** התינוק **בתקיפה אחת** בכת, שכל החלב נכנס לתוך פיו בבת אחת, **ולא הניח טיפה מלוכלכת על פי הדרד** שתכשיר את החלב.

אמר רבא: **שתי תשובות בדבר:** **חדא,** דקחזינא לפומיה דינוקא דמלא חלב, ואם כן

הרמב"ם, שהרי לכאורה אין כל תועלת בזה שהחלב היוצא לפיו של תינוק נוגע בטיפה המלוכלכת.

28. מדברי רש"י לקמן מבואר, שאמנם בנידון הסוגיא, שהאשה היא מגע טמא מת, אי אפשר לטמא התינוק מצד שהוא נוגע במעיינות הטמא, שהרי אפילו על ידי נגיעתו בה אינו נטמא [הואיל ואדם אינו מקבל טומאה מראשון], והרי אין המעיינות חמורים מן הטמא עצמו, מכל

הטמאים, משקים היוצאים מהם, כמשקים שהוא נוגע בהם, אלו ואלו תחילה".

27. דעת הרמב"ם [טו"א יב ב] היא, שאין המשקים מכשירים את האוכלים אלא אם כן היה רצון שיכבאו המשקים עליהם, והראב"ד שם נחלק עליו, ולדבריו, די בזה שהיה רצון וצורך בעצם קיומם של המשקים בעולם. וכן דעת שאר הראשונים.

ויש להתבונן, כיצד נפרש סוגיין לדעת

שמה ינקו ביותר מכדי אכילת פרס⁽³⁰⁾. ומקשינן: וכי לרבא סבירא ליה דמקום חלב מעיין הוא והוי החלב משקה ולא צריך הכשר לקבלת טומאה?!

והתנן: האשה שהיא נדה שנטף חלב מדריה, ונפל החלב לאויר תנור — התנור טמא.

וקשיא לן: במאי איתכשר החלב כדי שיקבל טומאה מהאשה ויטמא את התנור?

ואכתי תיקשי למה בנה טהור? והרי החלב נטמא מהאם וחוזר ומטמא את בנה, כיון ששתה משקין טמאין?

אלא, אמר רבא: היינו טעמא דבנה טהור משום ספק ספיקא. דספק אם ינק כשיעור משקין טמאין שפוסלין את האדם מן התרומה, דהיינו רביעית, וספק שמא לא ינק כשיעור. ואם תמצא לומר ינק כשיעור עדיין ספק הוא אם ינקו בכדי אכילת פרס⁽²⁹⁾, ספק

האחרונים לענין שתיית משקה חם, שהרגילות היא לשתותו מעט מעט, בשיעור זמן גדול, שהוא על הרוב יותר מכדי אכילת פרס, האם נאמר שאין מברכים עליו ברכה אחרונה, שאין מצטרפת שתיתו יחד, או מאחר והרגילות היא לשתותו באופן זה, משום כך יצטרפו השתיות יחד כדי לחייבו בברכה [וכמו שהבאנו בהערה 17 בשם המנחת חינוך, שבכל מאכל נמדד שיעור צירופו לעצמו]. והוא רצה לפשוט גידון זה מכאן, שהרי ודאי דרך יניקת התינוק הוא גם כן באופן זה, שאינו יכול לאכול הרבה בבת אחת, ומכל מקום מבוואר בגמרא, שאין מצטרפים כל אכילותיו אלא אם כן היו בכדי אכילת פרס, הרי לנו, שאין הולכים בכל מין מאכל אחר אופן וצורת שתיתו.

והמנחת חינוך שם כתב לדחות ראייה זו, שאף על פי שכל מאכל נמדד לעצמו, מכל מקום ודאי שהשיעור נקבע לפי אכילת אדם הבינוני, ואין השיעור משתנה בכל אדם לפי אכילתו. ואם כן מאחר שמאכל זה שהתינוק אוכל, היה אדם בינוני אוכלו בכדי אכילת פרס, משום כך גם אצל התינוק, השיעור הוא בכדי אכילת פרס של האדם הבינוני, ואין הולכים אחר רגילות אכילתו של התינוק עצמו.

והערוך לנר כתב לדחות הראיה באופן אחר,

מקום מאחר שמצאנו שיש שם מעיינות על החלב, אם כן, יש להם גם כן דין משקה, אף על פי שהם עומדים למאכל התינוק, והיינו צריכים מפני כן לתת להם שם אוכל [והוא הדין שיש להם גם כן דין משקה אף על פי שאינם לרצון, וכמו שביאר רבא מאמר המשנה ש"חלב אשה מטמא שלא לרצון", שהרי המשנה אינה מדברת בנדה וחברותיה דוקא, שיש להם דין מעיינות], ומשום כך אין החלב צריך הכשר כלל. והתוס' הקשו, שאפילו טמא מת עצמו אין לו דין מעיינות, ועיי"ש.

29. ממשמעות הלשון נראה, שבאנו לטהרו מצד ספק ספיקא. והקשה הרש"ש ממה שלמדנו בטהרות [ד יא], שספק טומאה שהיא מדברי סופרים, לקולא, ומפרשת המשנה, כגון ספק אכל אוכלים טמאים ושתה משקים טמאים. ובעולת שלמה תירץ, לפי מה שכתבו הפוסקים, שאין עושים לכתחילה ספק דרבנן, כדי שיהיה דינו לקולא, אלא אם כן ישנם צדדים נוספים להיתר, ומשום כך הוצרכנו כאן לספק ספיקא, כדי להתיר לה להניקו לכתחילה על מנת שיגיע אחר כך בטהרות.

30. הכפות תמרים [יומא שם] הביא, שדנו

ואמר רבי יוחנן: בטיפה המלוכלכת על פי הדר, שהיא המכשירה את שאר החלב⁽³¹⁾.

ואי הוי החלב מעיין למה צריך הכשר? והרי יש לו טומאה עצמית בתורת מעיינות הנדה? אלא ודאי תורת אוכל עליו ואינו מטמא אלא משום שקיבל טומאה מהאשה, וקשיא לרבא!?

וכי תימא רבא לא סבר לה כרבי יוחנן, ולדידיה אכן החלב מעיין הוא ואין צריך הכשר.

והתניא בהדיא שאינו מעיין: נמצאת אתה אומר: תשעה משקין בזב הן: הזיעה, וליחה סרוחה, והריעי שלו – טהורין מכלום! שאין עליהם שום טומאה שאינם משקין ולא מעיינות.

דמעת עינו ודם מוגפתו, מכתו, וחלב אשה יג-ב — מטמאין טומאת משקין! תורת משקה עליהם, וכיון שנגעו בזב הרי הם כשאר משקין טמאין. ושיעורם לטמא ברביעית⁽³²⁾.

רוקן, זובו ומימי רגליו — מטמאין טומאה חמורה, שמטמאין אפילו אדם ובגדים, לפי שהן "מעיינות הזב", ושיעורם בכל שהוא.

ואי אמרת דמקום חלב מעיין הוא, אם כן חלב אשה נמי נטמא טומאה חמורה בכל שהוא, כזובו ורוקו!?

אלא שמע מינה: מקום חלב אשה — לאו מעיין הוא! אלא דין אוכל עליו. [ומה דקתני בכרייתא דחלב אשה מטמא טומאת משקין ברביעית היינו מדרבנן אבל מדאורייתא אינו משקה אלא אוכל. ומכל מקום שמע מינה

עליה, והיא המטמאה את התנור כדין משקים המטמאים כלי מדברי סופרים. והחזו"א [מכשירין ו א] נקט בתחילת דבריו, שהחלב הנוסף לתוך התנור, מן הסתם אינו עומד כבר לאכילה, והקשה, שאם כן, היינו צריכים ליתן לו דין משקה.

32. כתבו התוס', שאף על פי שכל המשקין מטמאים אחרים בכל שהוא, מכל מקום מאחר שחלב אשה אינו חשוב משקה מן התורה, אלא מדרבנן [והפסוק "ותפתח את נאד החלב ותשקהו", שנלמד ממנו בנדה [נה] דחלב אשה קרוי משקה, אינו כי אם אסמכתא], לכן לא החמירו שיטמא אחרים אלא ברביעית.

והדבר מוסבר על פי מה שכתבו התוס' בפסחים [יד א ד"ה דאיכא] בשם רבינו תם, שמן התורה אין משקים מטמא אחרים אלא ברביעית. ואם כן לא רצו להחמיר שתי חומרות

שדוקא לענין טומאת גויה, שאינו תלוי בהנאת גרונו כלל, בזה אנו אומרים שאי אפשר לצרף לאחר אכילת פרס. אבל בנידון של ברכות הנהנין שהוא תלוי בהנאת האדם, וכנ"ל, יש לומר, שהואיל ודרך שתיתו הוא בשיעור זמן גדול, אפשר לצרף שתיתו יחד גם בשיעור כזה, מאחר שנהנה בשתיתו כדרך השותים.

31. השיטמ"ק [טו] מבאר בשם התוס', שבאמת אין הכונה שהתנור נטמא מחמת החלב שיש עליו דין אוכל [שהוכשר על ידי הטיפה המלוכלכת], שהרי אין אוכל מטמא כלי, אלא שהחלב שנטף לתוך התנור, מלבד החלב שראוי ועומד עדיין לאכילה, שדין אוכל עליו [מפני שהוא משקה הבא לאוכל, והוא עיקר מאכלו של התינוק], מעורב בו גם כן אותה הטיפה המלוכלכת שאינה עומדת לאכילה, שדין משקה